

Europski sud za ljudska prava

D. v. Ujedinjeno Kraljevstvo
Predmet br. 146/1996/767/964
Presuda od 2. svibnja 1997.

Članak 3. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda - namjeravana deportacija osobe oboljele od AIDS-a u njezinu domovinu (čl. 2, 8, 13. i 50. Konvencije).

Činjenično stanje slučaja

Tužitelj je rođen u dražvi Sv. Kristofor i Nevis¹ gdje i živi. Njegova obitelj preselila se u SAD. Prilikom posjeta SAD-u, u namjeri da se pridruži svojoj obitelji, tužitelj biva - 5.9.1991. - uhićen zbog posjedovanja kokaina i osuđen na trogodišnju kaznu zatvora. Zbog dobrog ponašanja tužitelj je 8. 1. 1993, nakon godine dana provedene u zatvoru, uvjetno pušten iz zatvora i deportiran na Sv. Kristofor i Nevis.

21. 1. 1993. tužitelj slijeće na zrakoplovnu luku Gatwick u Londonu, no nadležne upravne vlasti zabranjuju mu ulaz u Veliku Britaniju. Naime, tom prigodom kod tužitelja je pronađen kokain u vrijednosti 120.000 funti. Na taj način formalnopravno tužitelj nikada i nije ušao u Veliku Britaniju. Iako je tužitelju priopćeno da će biti deportiran na Sv. Kristofor i Nevis u kratkom roku, protiv njega je proveden kazneni postupak zbog nedopuštenog unosa opojnih sredstava u Veliku Britaniju. Sud u Londonu osuđuje tužitelja - u travnju 1993. - na kaznu zatvora u trajanju od šest godina. Zbog dobrog vla-

¹ Država Sv. Kristofor i Nevis federacija je u istočnim Karibima. Ova otočna država nezavisnost od Ujedinjenog Kraljevstva stječe 1983.g.

danja tužitelj je oslobođen daljnjeg izdržavanja kazne i tijekom siječnja 1996. smješten u imigracijski pritvor gdje čeka izvršenje odluke nadležnih upravnih vlasti o deportaciji na Sv. Kristofor i Nevis.

U kolovozu 1994.g., tijekom izdržavanja zatvorske kazne, ustanovljeno je da tužitelj boluje od AIDS-a te da je do infekcije došlo prije ulaska u Veliku Britaniju.

Tijekom veljače 1996.g. u dva navrata - pred Visokim odnosno Prizivnim sudom - tužitelj bezuspješno pokušava zabranu ulaska u zemlju podvrci sudskoj kontroli zakonitosti. Prizivni sud u obrazloženju svoje odluke navodi da su nadležne upravne vlasti postupile ispravno kada su zahtjev tužitelja tretirale kao zahtjev za ulaskom u Veliku Britaniju. Nadalje navodi da upravne vlasti nisu bile dužne pridržavati se službenih smjernica za postupanje s osobama oboljelima od AIDS-a jer se te smjernice odnose isključivo na zahtjeve dotičnih osoba za produženjem boravka u Velikoj Britaniji.

Unatoč medicinskoj skrbi zdravstveno stanje tužitelja se pogoršava tako da prema stručnom mišljenju od 13.6.1996. tužitelju preostaje između 8-12 mjeseci života. U listopadu 1996.g. određena je jamčevina i tužitelj biva pušten iz pritvora. Smješten je u specijaliziranu medicinsku ustanovu, a troškove smještaja i njege snosi stanovita dobrotvorna organizacija. Međutim, naglo pogoršanje zdravstvenog stanja tužitelja uzrokuje njegovo ponovno zaprimanje u bolnicu tijekom veljače 1997.g.

Izvan svake sumnje jest činjenica da bi namjeravana deportacija na St.Kitts dovela do daljeg pogoršanja zdravstvenog stanja, a time i do skraćanja predviđenog životnog vijeka tužitelja. Osobito stoga što na St.Kittsu tužitelj nema više niti jednog člana obitelji, smještaja ni sredstava za uzdržavanje, tj. potrebnu medicinsku njegu. Valja naglasiti da u državi St.Kristofor i Nevis ne postoji niti mogućnost adekvatnog medicinskog tretmana oboljelih od AIDS-a.

15.2.1996. tužitelj podiže tužbu (broj 30240/96) pred Europskom komisijom za ljudska prava (dalje: Komisija). U tužbi navodi da bi namjeravana deportacija na St.Kitts predstavljala povredu njegovih prava iz čl. 2, 3. i 8. Konvencije, odnosno da mu je bilo uskraćeno efikasno pravno sredstvo protiv odluke upravnih vlasti o deportaciji, čime je došlo do kršenja njegovih prava iz čl. 13. Konvencije.

Komisija je tužbu proglasila prihvatljivom 26.6.1996. U svom izvještaju Sudu, Komisija je izrazila mišljenje prema kojem bi čl. 3. Konvencije bio povrijeđen u slučaju tužiteljeve deportacije na St.Kitts (11 prema 7 glasova); zatim da nije nužno ispitati navode tužitelja prema čl. 2. Konvencije (jednoglasna odluka); da ne postoji poseban spor s obzirom na čl. 8. Konvencije (jednoglasna odluka), tj. da nije došlo do povrede tužiteljeva prava iz čl. 13. Konvencije (13 prema 5 glasova).

Iz obrazloženja presude

Tužitelj tvrdi da bi deportacijom na Sv. Kristofor i Nevis zapravo bio osuđen da provede ostatak životnog vijeka u boli i patnji odnosno u uvjetima izolacije, bijede i neimaštine. Gubitak trenutne medicinske skrbi ubrzao bi njegovu smrt jer takvu skrb ne može dobiti na Sv. Kristoforu i Nevisu. Osobito se to odnosi na već oslabljeni imunološki sustav tužitelja koji ne bi podnio eventualne infekcije kojima bi bio izložen zbog neodgovarajućeg smještaja, nemogućnosti provođenja djeteta i loših sanitarnih uvjeta na otoku. Njegova smrt, tako, ne bi samo bila ubrzana, već bi tužitelja zadesila u nečovječnim i ponižavajućim uvjetima. (Par. 40)

Vlada traži od Suda da ustanovi nepostojanje bilo kakve osnove koja bi tužitelju, u okolnostima konkretnog slučaja, dala mogućnost pozivanja na čl. 3. Europske konvencije. Naime, Vlada tvrdi da tužitelj deportacijom na Sv. Kristofor i Nevis ne bi bio izložen bilo kakvom postupanju koje bi kršilo standarde tog članka Europske konvencije. Teškoće tužitelja proizašle bi kao rezultat njegove neizlječive bolesti, tj. nedostataka zdravstvenog sustava i sustava socijalne skrbi otočne države... (Par.42)

Vlada naglašava da namjeravana deportacija nije izraz njezine politike i pred Sudom se obvezuje da neće deportirati tužitelja sve dok tužitelj, u skladu s procjenom njegova zdravstvena stanja, ne bude sposoban za putovanje. (Par. 44)

Sud podsjeća da države članice Konvencije imaju pravo - potvrđeno normama međunarodnog prava uz ograničenja koja proizlaze iz međunarodnih ugovora, uključujući i Konvenciju - kontrolirati ulaz i boravak stranaca, kao i pravo izгона stranaca. Sud, nadalje, obraća pažnju na težinu djela koje je tužitelj počinio i naglašava da je u potpunosti svjestan problema s kojima se suočavaju države članice u borbi protiv krijumčarenja droge. Propisivanje oštrih

sankcija za osobe uključene u krijumčarenje droge, uključujući izgon stranaca koji su počinili takvo djelo, opravdan je odgovor na djelo takve težine. (Par. 46)

Međutim, u vršenju svoga prava na izgon takvih stranaca države članice moraju uzeti u obzir član 3. Konvencije koji zaštićuje jednu od temeljnih vrijednosti demokratskih društava. Upravo je to razlog zbog kojeg Sud opetovano naglašava u sličnim slučajevima da član 3. Konvencije apsolutno zabranjuje torturu, nečovječno ili ponižavajuće postupanje, tj. kaznu, odnosno da se jamstva iz tog članka primjenjuju bez obzira na prijekor koji zaslužuje ponašanje osobe o kojoj se radi (v. presudu Suda od 17.12.1996. u slučaju Ahmed c/a Austrije, par. 38; zatim presudu Suda od 15.11.1996. u slučaju Chahal c/a Ujedinjenog Kraljevstva, par. 73-74). (Par.47)

Sud dodaje da je spomenuto načelo primjenjivo i na deportaciju tužitelja prema odgovarajućem zakonu iz 1971.g. Bez obzira na to je li tužitelj, u tehničkom smislu, ikada ušao u Ujedinjeno Kraljevstvo, potrebno je primijetiti da je on fizički prisutan u zemlji od siječnja 1993.g., pa se, shodno tome, nalazi pod jurisdikcijom odgovorne države u skladu s čl. 1. Konvencije. Iz tog razloga država mora osigurati prava tužitelja temeljem čl. 3. Konvencije bez obzira na težinu tužiteljeva djela. (Par.48)

Točno je da je spomenuto načelo do sada Sud primjenjivao u drugačijem kontekstu. Radilo se o situacijama u kojima je opasnost od izlaganja pojedine osobe zabranjenom postupanju potjecala od namjernih akata javne vlasti države odredišta ili od akata nedržavnih tijela u istoj državi, koje akte javna vlast nije uspjela spriječiti i time osigurati osobi odgovarajuću zaštitu (v. primjerice par. 44 u presudi Suda Ahmed c/a Austrije). Pored takvih situacija, a uzimajući u obzir fundamentalnu važnost čl. 3. u sistemu Konvencije, Sud mora zadržati dovoljno fleksibilnosti da usmjeri primjenu članka 3. i u drugačijem kontekstu. Stoga ništa ne sprječava Sud da ispita tužiteljev zahtjev - utemeljen na čl. 3. Konvencije - i u slučaju kada izvor opasnosti u državi odredišta potječe od faktora koji, niti izravno niti neizravno, ne uzrokuju odgovornost javnih vlasti u dotičnoj državi, ili koji, sami po sebi, ne narušavaju standarde spomenutog članka. Ograničiti primjenu čl. 3. na ovaj način značilo bi "potkopati" apsolutni karakter zaštite koju on pruža. Međutim, kada primjenjuje čl. 3. u takvom kontekstu, Sud mora pomno ispitati sve okolnosti slučaja, osobito tužiteljevu osobnu situaciju u državi koja ga izgoni. (Par. 49)

Uzimajući u obzir ove okolnosti, Sud će odrediti postoji li realna opasnost narušavanja standarda iz čl. 3. Konvencije u slučaju deportacije tužitelja, osobito procjenjujući tužiteljevo zdravstveno stanje. Sud će svoju odluku temeljiti na stanju stvari koje je postojalo u doba razmatranja slučaja, uključujući u taj činjenični materijal i najrecentnije informacije o tužiteljevu zdravlju. (Par.50)

Sud primjećuje da se tužitelj nalazi u uznapredovalom stadiju neizlječive bolesti. Na sam dan rasprave došlo je do značajnog pogoršanja općeg stanja tužitelja te je on morao biti smješten u bolnicu... Iako ograničena, kvaliteta života koju tužitelj sada uživa rezultat je dostupnosti sofisticiranog medicinskog tretmana i lijekova, kao i pažnje koju mu pruža dobrotvorna organizacija. Tužitelj je psihički pripremljen na neizbježno i razvio je čvrste veze sa svojim njegovateljima. (Par. 51)

Nagli gubitak tih pogodnosti rezultirat će dramatičnim posljedicama za tužitelja. Nedvojbeno je da bi njegova deportacija ubrzala smrt. Nadalje, postoji ozbiljna opasnost da će bijedni uvjeti koji tužitelja očekuju na Sv. Krisoforu i Nevisu dodatno skratiti njegov životni vijek odnosno podvrgnuti ga jakim psihofizičkim patnjama... Iako na Sv. Kristoforu i Nevisu živi tužiteljeva rođakinja, niti jedna činjenica ne upućuje na spremnost, tj. sposobnost te osobe da njeguje neizlječivo bolesnog tužitelja. Ne postoji niti jedan dokaz raspoloživosti bilo kojeg drugog oblika moralne ili društvene potpore za tužitelja. Štoviše, nije sigurno čak ni to da bi tužitelj bio primljen u bolnicu koja skrbi za oboljele od AIDS-a. (Par. 52)

S obzirom na te, izvanredne okolnosti i imajući na umu kritični stadij bolesti tužitelja, provođenje odluke o izgonu na Sv. Kristofor i Nevis predstavljalo bi nečovječno postupanje i kršenje čl. 3. Konvencije od odgovorne države. Sud također zapaža da je odgovorna država preuzela odgovornost za tužiteljevo zdravstveno stanje od kolovoza 1994. Tužitelj se u potpunosti oslanja na medicinsku njegu koju trenutno dobiva i nedvojbeno je psihološki pripremljen na smrt u okolini koja mu je bliska i koja suosjeća s njime. Iako se ne može tvrditi da uvjeti s kojima bi se tužitelj suočio u zemlji odredišta sami po sebi predstavljaju kršenje standarda iz čl. 3. Konvencije, deportacija bi ga izvrgnula realnoj opasnosti umiranja pod vrlo stresnim okolnostima koje bi, tako, dovele do nečovječnog postupanja s tužiteljem. Ne dovodeći u pitanje dobru vjeru Vlade izraženu u njezinu obećanju (v. par. 44), navedena razmatranja či-

ne se značajnija od pitanja je li tužitelj sposoban za putovanje na Sv. Kristofor i Nevis. (Par. 53)

... Uzimajući u obzir izvanredne okolnosti, a osobito humanitarnu pozadinu ovog slučaja, mora se zaključiti da bi provođenje odluke o izgonu tužitelja predstavljalo kršenje članka 3. Konvencije. (Par. 54)

Navodno kršenje čl. 13. Konvencije

Sud navodi da čl. 13. Konvencije jamči dostupnost pravnog sredstva na nacionalnoj razini. Na taj način osigurava se provođenje drugih prava i sloboda iz Konvencije bez obzira na pravni oblik sredstva o kojem je riječ. Učinak tog članka Konvencije jest zahtjev da se na nacionalnoj razini predvidi postojanje pravnog sredstva čijim se korištenjem omogućuje nadležnim vlastima ispitivanje srži (supstancije) zahtjeva, ali i davanje odgovarajuće pomoći (njem. Abhilfe) /ublaženja. Pri tome države članice imaju određeni stupanj diskrecije glede načina udovoljavanja obvezi iz ovog članka Konvencije (v., među ostalima, presudu Suda u slučaju Soering *c/a* Ujedinjenog Kraljevstva od 7. 7. 1989. odnosno presudu Suda u slučaju Vilvarajah *i dr. c/a* Ujedinjenog Kraljevstva od 30. 10. 1991). (Par. 69)

U navedenim presudama Sud je smatrao da je sudski nadzor djelotvorno pravno sredstvo u pogledu žalbi utemeljenih na čl. 3. Konvencije, a u kontekstu deportacije odnosno ekstradicije. Sud se zadovoljio činjenicom da engleski sudovi mogu efektivno kontrolirati zakonitost vršenja slobodne ocjene od strane egzekutive i u materijalnim i u proceduralnim aspektima odnosno da te odluke mogu i ukinuti kada nađu potrebnim. Također je prihvaćena činjenica da je sud ovlašten ukinuti odluku o izgonu ili deportaciji osobe u zemlju u kojoj postoji ozbiljna opasnost nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja s osobom o kojoj se radi... (Par. 70)

Tužitelju je, tako, bilo dostupno djelotvorno pravno sredstvo za njegove pritužbe utemeljene na čl. 2, 3. i 8. Konvencije. Prema tome nije došlo do kršenja čl. 13. Konvencije. (Par.73)

Na temelju navedenih razloga Sud je jednoglasno odlučio:

1. da bi provođenje odluke o izgonu tužitelja na Sv. Kristofor i Nevis predstavljalo kršenje čl. 3. Konvencije;

2. da nije potrebno, uzimajući u obzir zaključak glede povrede čl. 3, ispitivati tužbu s obzirom na čl. 2. Konvencije;
3. da tužitelji navodi glede čl. 8. Konvencije ne predstavljaju posebno pravno pitanje;
4. da nije došlo do kršenja čl. 13. Konvencije;
5. da:
 - a) odgovorna država mora isplatiti tužitelju, u roku od tri mjeseca, na ime troškova i izdataka iznos od 35.000 funti, koji će iznos biti umanjen za iznos 33.216 francuskih franaka preračunanih u funte...;
 - b) da će na navedeni iznos biti plative kamate od 8%, i to od isteka spomenutog tromjesečnog roka pa sve do isplate.

*Privedio: Ivan Šprajc**

* Ivan Šprajc, dipl. pravnik, ml. asistent Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu